

filium Carce, et Saraia ¹ filius Theneumeth Nethophathites, et Jezonias filius Maachath ², ipsi et socii eorum. Juravitque eis Godolias et sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldeis [h. servos Chaldaeorum]: manete in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. Factum est autem, in mense septimo, venit Ismael filius Nathaniae, filii Elisama [ms. Elimasa] de semine regio, et decem viri cum eo: percusseruntque Godoliam, qui mortuus est: [sed et] Judaeos et Chaldaeos, qui erant cum eo in Maspha. Consurgens autem omnis populus a parvo usque ad magnum, et principes militum, venerunt in Aegyptum, timentes Chaldaeos. Factum est vero anno tricesi-

¹ Paulo superius hunc vocat ms. Veronens. « Seriam », hic « Sareiam ». Qui subsequitur

mo septimo transmigracionis Joiachin [ms. Joachin] regis Juda, mense duodecimo, vicesima septima die [h. non habet] mensis sublevavit Evilmerodach rex Babylonis anno quo regnare coeperat, caput Joiachin regis Juda de carcere. Et locutus est ei benigne et posuit thronum ejus super thronum regum qui erant cum eo in Babylone. Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, et comedit panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vite suae. Annonam quoque constituit ei absque intermissione, quae et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vite suae.

« Theneumeth », vocat « Thenaameth ».

² Idem ms. « Machati », proprius Graeco Μαχάθι O.

Explicitum libri duo Malacham.

PRÆFATIO HIERONYMI IN LIBRUM ISAIE.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro ¹ eos aestimet apud Hebræos ligari, et aliquid simile habere de psalmis, vel operibus Salomonis: sed quod in Demosthene et Tullio solet fieri, ut per cola ² scribantur et commata, qui utique prosa, et non versibus conscripserunt:

¹ De metris, versibusque Scripturarum abunde disseruimus in prolegomenis hujus « divine bibliothecæ »: huc ergo amandari se patietur lector studiosus, ne et nos actum agamus de eodem argumento iterum instituente disputationem. Illud autem monemus, prophetarum libros per cola versuum et commata a nobis editos esse, quia S. ipse Hieronymus utilitati legentium providens, interpretationem suam novam, novo hoc scribendi genere distinxerat, cujus rei testis est ista præfatio. Cæterum ad restituendas hujusmodi distinctiones per membra divisas, magno nobis fuit adjumento manuscriptorum codicum Corbeiensis, qui divisa habet atque subnexa versuum cola fere omnia in prophetis. Nec minorem sane præbuit utilitatem speculum S. Augustini: nam in egregio illo opere versionem Hieronymianam secutus Augustinus meminit sæpissime quot sint versus ab una ad aliam pericopen. Ad fidem igitur Italicorum monumentorum prophetas versibus describere curavimus, ne et labor Hieronymi, et nostrum studium periret. MART.

² In discipulorum nempe gratiam distingue-

nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quod in sermone suo disertus sit: quippe ³ ut vir nobilis et urbane eloquentis, nec habens quidpiam in eloquio rusticitatis admistum. Unde accidit,

bant rhetores olim oratorum scripta in cola, et commata, ut facilius intelligerentur: ac dicuntur quidem etiamnum rara aliquot supere exemplaria ejusmodi. Parem Hieronymus operam Isaie cæterisque prophetis impendit, quos de Hebræo vertit: eaque propter multis eum commendat Cassiodorus præfat. ad « divinar. litterar. institutionem ». Sed et ipsa laudanda cum primis est Martiani diligentia, qui eadem cola versuum et commota tum ex Corbeiensi ms. tum etiam ex S. Augustini « speculo », ubi Hieronymiana versionis versus ab una ad aliam pericopen sæpissime numerantur, non sane inutili studio ac labore in sua editione restituit. Nos ejus recensitionem, Palatini ope codicis, quo continuo utimur, tum ipsiusmot Hieronymianæ lectionis in commentariis, emendatiorem paulo ac meliorem lectisæ visi sumus.

³ Concinnus in Palat. ms. « Quippe vir nobilis et urbane elegantis ». Perquam huic simile est Quintilian « flatum de Messala Corvino: « Nitidus et candidus et quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam ».

ut præ cæteris, florem sermonis ejus translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum, quod non tam propheta, quam evangelista dicendus sit ¹. Ita enim universa Christi Ecclesieque mysteria [Al. ministeria] ad liquidum prosecutus est, ut non eum putes de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. Unde conjicio, noluisse tunc temporis, Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicue ethnica prodere ², ne sanctum canibus, et margaritas porcis darent: quæ [Al. qui] cum hanc ditionem legeritis, ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere, nec facile quempiam posse judicare de interpretatione, nisi intellexerit ante quæ legerit: nos quoque patere morsibus plurimorum, qui stimulantem invidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum: et nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, ut quomodo Græci post Septuaginta translatore, Aquilam et Symmachum et

Theodotionem legunt, vel ob studium doctrine suæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem ³. Logant prius, et postea despiciant: ne videantur, non ex judicio, sed ex odii præsumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Isaia in Jerusalem, et in Judæa, necdum decem tribubus in captivitate ductis: ac de utroque regno, nunc commisit, nunc separatim, textit oraculum. Et cum interdum ad presentem respiciat historiam: et post Babyloniam captivitatem reditum populi significet in Judæam: tamen omnis ei cura de vocatione gentium, et adventu Christi est. Quem quanto plus amat, o Paula et Eustochium, tanto magis ab eo petit, ut pro obrectatione presentis, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui seipsum ob hoc in peregrinæ lingue eruditione sumpsit, ne Judæi ⁴ de falsitate Scripturarum Ecclesiis ejus diutius insultarent ⁵.

¹ Tradit et S. Augustinus « de civit. Dei » lib. xviii, cap. 29, ita visum de Isaia, « ut a quibusdam evangelista, quam propheta potius diceretur ». Paris habet rursum noster Hieron. in præfat. ad commentarios in eum prophetam.

² Quibus præsertim id præstiterit locis, exponit s. ipse pater superiori prolog. in Genesim: « Judei prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptolemæus unius Dei cultor etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet ». Et paulo post: « Denique ubicunque sacratum aliquod Scriptura testatur de Patre, Filio et Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacue-

runt, ut et regi satisfacerent, et arcenum fidei non vulgarent ». Videtur tamen quæ et nos ad hunc locum observamus.

³ Idem ms. « Interpretum », non diverso sensu.

⁴ Huc refer quæ de Judeis illudentibus et calumniantibus Scripturas Christianorum dicuntur ab eodem Hieronymo præfationibus in Josue, in Paralipomena, et in psalterium ex Hebr. Latine redditum rogatu Sophronii. MART.

⁵ Nulla capitulorum series existat in prophetas, saltem ad Hieronymianam versionem accommodata.

INCIPIIT

LIBER ISAIE PROPHETÆ.

Cap. I. — Visio Isaie filii Amos, quam vidit super Judam et Jerusalem in diebus Ozie, Joathan, Achaz, et Ezechie, regum Juda. Audite, colli, et auribus percipite, terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutriti, et exallavi: ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui:

Israel autem non cognovit, populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filii sceleratis! Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, alienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos, ultra addentes prævaricationem?

Omne caput languidum,
Et omne cor morens.
A planta pedis usque ad verticem,
non est in eo sanitas :
Vulnus, et livor, et plaga tumens, non
est circumligata,
nec curata medicamine, neque fota oleo.
Terra vestra deserta,
civitates vestrae succensae igni :
regionem vestram coram vobis alieni devorant,
et desolabitur sicut in vastitate hostili.
Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea,
et sicut tugurium in cucumerario,
sicut civitas quae vastatur.
Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen,
quasi Sodoma fuissetis,
et quasi Gomorrha similes ossomus.
Audite verbum Domini, principes Sodomorum,
percipite auribus legem Dei nostri, populus
Gomorrha.
Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum,
dicit Dominus ?
plenus sum :
Holocausta arietum ¹, et adipem pinguium,
et sanguinem vitularum, et agnorum, et hircorum
nolui.
Cum venieritis ante conspectum meum,
quis quaesivit haec de manibus vestris, ut am-

¹ Ita mss. codices bibliorum Colbertinus, Aniciensis, Corbeiensis unus n. 12, et duo S. Germani a Pratis num. 5 et 164, ad horum quoque normam regius codex emendatus visitur. Praeterea eandem lectionem retinent quinque vetustiora exemplaria mss. comment. S. Hieronymi in Isaiam prophetam. Codices illi sunt, primus Corbeiensis litteris Longobardicis descriptus; secundus abbatiae Cluniacensis elegantior exaratus et optime notae; tertius Sorbonicus n. 674; Colbertinus num. 186; quintus denique Sylva majoris prope Burdigalam. Tamen in Sorbonico exscriptor ponit « adipe » pro « adipe » cum superiori lineola compendiarum accusativi casus. Caetera omnibus aequalia sunt. Haec ideo annotamus, quod in utroque canone Hebr. veritatis, Carcaesonensis scilicet, et San-Germanensi nostro, alia lectio reperitur, id est: « Plenus sum holocaustis arietum, et adipe pinguium; et sanguinem vitularum, et agnorum, et hircorum nolui ». Quibus concinunt Hebr. hodiernus, ac cuncta orientalium versiones; necnon comment. Hieronymi textus sacer in editis libris. Verum nihil in hac parte praevalet Hieronymianae auctoritati, qualifirmatur evidentissime lectio superiorum codicum

bularetis in atris meis ?
Ne afferatis ultra sacrificium frustra :
incensum abominatio est mihi.
Neomeniam, et sabbatum ² et festivitates alias
non feram,
iniqui sunt catus vestri ;
Calendas vestras, et solemnitates vestras odovit
anima mea :
facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.
Et cum extenderitis manus vestras
avertam oculos meos a vobis :
Et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam :
manus vestrae sanguine plene sunt.
Lavamini, mundi estote,
auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis
meis :
Quiescite agere perverse,
discite benefacere :
Querite iudicium,
subvenite oppresso,
iudicate pupillo,
defendite viduam.
Et venite, et arguite me, dicit Dominus :
Si fuerint peccata vestra ut coccinum,
quasi nix dealbaberunt :
et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana
alba erunt.
Si volueritis, et audieritis me,

mss. Vulgataeque nostrae Latinae. Dum enim praesentem locum edisseret s. doctor l. i. comment. manifeste declarat, quare Deus plenus dicatur : « Omnis ergo, inquit, capituli hujus continentia, usque ad eum locum ubi ait: « Judicate pupillo, etc. » respuit sacrificia victimarum, et evangelii obedientiam docet esse super sacrificium (I Reg. xv, 22). Quodque intulit: « Plenus sum »: hoc sensu est accipiendum: Nulla re indigeo: « Domini est terra et plenitudo ejus (Psal. xxiii, 4) ». Unde et nos « omnes de plenitudine ejus accepimus (Joan. i, 16) ». Vide ergo ex sententia S. Hieronymi Deum hic plenum dici, non holocaustis et adipe pinguium, sed majestate, gratia, sufficientia, ac veritate. Porro quantum praesentem utilitatem legentibus distinctiones pro membra divisae vel ex hoc loco facile pervidebis; nam, subtractis hujusmodi divisionibus, sensus et ordo rerum prorsus confunditur: quod in pluribus editis ac mss. libri contingisse satis exstat probatum ex iis quae modo attulimus. MART.

² Videtur s. pater hanc praefere in commentariis lectionem: « Neomenias vestras et sabbata ».

bona terrae comedetis.
Quod si nolueritis, et me provocaveritis
ad iracundiam :
gladius devorabit vos, quia os Domini locutum
est.
Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena
iudicii ?
Justitia habitavit ¹ in ea, nunc autem homicidae.
Argentum tuum versum est in scoriam :
vinum tuum mistum est aqua.
Principes tui infideles [Al. inobedientes], socii fu-
erunt :
omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.
Pupillo non iudicant ;
et causa viduae non ingreditur ad eos.
Propter hoc ait Dominus exercituum fortis Israel :
Heu ! Consolabor super hostibus meis,
et vindicabor de inimicis meis.
Et convertam manum meam ad te,
et excoquam ad purum scoriam tuam,
et auferam omne stannum tuum.
Et restitui iudices tuos ut fuerunt prius,
et consiliarios tuos sicut antiquitus :
Post haec vocaberis civitas justi, urbs fidelis.
Sion in iudicio redimetur,
et reducent eam in iustitia :
et conteret scelestos, et peccatores simul,
et qui dereliquerunt Dominum, consumerunt.
Confundentur enim ab idolis quibus sacrificave-
runt, et erubescetis super hortis quos elegere-
ratis,
cum fueritis velut quercus [Al. erunt enim quasi
terebinthus] defluentibus foliis,
et velut hortus absque aqua.
Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppeae,
et opus vestrum quasi scintilla,
et succendet utrumque simul,
et non erit qui extinguat.
Cap. II. — Verbum ², quod vidit Isaias, filius Amos,
super Judam et Jerusalem.
Et erit in novissimis diebus preparatus mons do-
mus Domini in vertice montium,

¹ In commentario praefert « requirit ».

² Nota secundam dici et hic incipere visionem Isaiæ apud Hieronymum in comment. MART.

³ Speculum S. Augustini notat tres versus a verbo « adhaerent » usque ad ista: « Repleta est terra ejus idolis ». At, inspectis diligenter mss. codicibus versionis Hieronymianae, comment. ejusdem s. doctoris quatuor describendos iudicavimus: tot enim commata exigere videtur distinctio periodi, sensusque perspicuitas. Si

et elevabitur super colles,
et fluent ad eam omnes gentes.
Et ibunt populi multi, et dicent :
Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad
domum Dei Jacob,
et docebit nos vias suas,
et ambulabimus in semitis ejus :
Quia de Sion exhibit lex,
et verbum Domini de Jerusalem,
Et iudicabit gentes,
et arguet populos multos,
et conflabit gladios suos in vomeres,
et lanceas suas in falces.
Non levabit gens contra gentem gladium,
nec exerebuntur ultra ad praelium.
Domus Jacob, venite,
ambulemus in lumine Domini.
Proiecisti enim populum tuum, domum Jacob :
quia repleti sunt ut (*Vulg. tac. ut*) olim,
et augures habuerunt ut Philistinim,
et pueris alienis adhaerent.
Repleta ³ est terra argento et auro :
et non est finis thesaurorum ejus,
Et repleta est terra ejus equis,
et innumerabiles quadrigae ejus.
Et repleta est terra ejus idolis :
opus manuum suarum adoraverunt quod fecerunt
digiti eorum.
Et incurvatus est (*Vulg. incurvavit te*) homo, et
humiliatus est vir :
ne ergo dimittas eis.
Ingredere in petram :
abscondere fossa humo a facie timoris Domini,
et a gloria majestatis ejus.
Oculi sublimis hominis ⁴ humiliati sunt,
et incurvabitur altitudo virorum,
exallabitur autem Dominus solus in die illa.
Quia dies Domini exercituum super omnem super-
bum, et excelsum,
et super omnem arrogantem, et humiliabitur.
Et super omnes cedros Libani sublimes et erectas,
et super omnes quercus Libani Basan.

quem vero moveat, quod numeros versus ascriptos, in speculo interdum abiciamus, meminerit errore exscriptorum fuisse depravatos, ut probant diversi numeri in diversis speculorum exemplaribus assignati. MART.

⁴ Hoc modo legunt exemplaria canonis, et commentariorum similiter in vetustioribus libris mss. Alii tum editi, tum manuscripti, « oculi sublimis hominis ». Littera Hebraica : « Oculi elevationis hominis ». MART.

Et super omnes montes excelsos,
et super omnes colles elevatos.
Et super omnem turrem excelsam,
et super omnem murum munitum.
Et super omnes naves Tharsis,
et super omne quod visu pulchrum est.
Et incurvabitur sublimitas hominum,
et humiliabitur altitudo virorum,
et elevabitur Dominus solus in die illa:
et idola penitus conterentur:
Et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terre,
a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.
In die illa projiciet homo idola argenti sui,
et simulacra auri sui, que fecerat sibi, ut adoraret talpas et vespertiliones.
Et ingredietur scissuras petrarum, et cavernas saxorum,
a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus,
cum surrexerit percutere terram.
Quiescite ergo ab homine ejus spiritus in narius ejus,
quia excelsus reputatus est ipse.
Cap. III. — Ecce enim dominator Dominus exercituum, auferet a Jerusalem et a Juda validum et fortem, omne robur panis, et omnerobur aque;
Fortem, et virum bellatorem,
judicem, et prophetam,
et ariolum, et senem:
Principem super quinquaginta,
et honorabilem vultu,
Et consiliarium sapientem de architectis [Al. architectum],
et prudentem eloqui mystici.
Et dabo pueros principes eorum,
et effeminati dominabuntur eis.
Et irruet populus, vir ad virum,
unusquisque ad proximum suum:
tumultuabitur puer contra senem,
et ignobilis contra nobilem.
Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui:
Vestimentum tibi est, princeps esto noster,
ruina autem hæc sub manu tua.
Respondabit in die illa, dicens:
Non sum medicus, et in domo mea non est panis,
neque vestimentum:
Nolite constituere me principem populi.
Ruit enim Jerusalem, et Judas concidit:

quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum,
ut provocarent oculos majestatis ejus.
Agnitio vultus eorum respondit eis,
et peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt,
nec absconderunt:
Væ anime eorum:
quoniam reddita sunt eis mala.
Dicite justo quoniam bene,
quoniam fructum adinventionum suarum commedet.
Væ impio in malum:
retributio enim manuum ejus fiet ei.
Populum meum exactores sui spoliaverunt,
et mulieres dominate sunt ejus [Al. eis].
Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant.
Stat ad judicandum Dominus,
et stat ad judicandos populos.
Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, et principibus ejus:
Vos enim depasti estis vineam [Al. add. meam],
rapina pauperis in domo vestra.
Quare atteritis populum meum,
et facies pauperum commolitis, dicit Dominus
Deus exercituum?
Et dixit Dominus:
Pro eo quod elevatus sunt filii Sion,
et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant, et plaudebant:
ambulabant, et in pedibus suis composito gradu incedebant:
Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion,
et Dominus [Al. tac. Dominus] crinem earum nudabit.
In die illa auferet Dominus ornamentum calcamentorum,
et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras,
Et discriminabilia, et periscelides, et murmulas, et olfactoriola, et insures,
et annulos, et gemmas in fronte pendentes, et mutatoria, et pallia, et linteamina, et aous, et specula, et sindones, et vittas, et theristra.
Et erit pro suavi odore fetor,
et pro zona funiculus,
et pro crispanti crine calvitium,
et pro fascia pectorali cilicium.
Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent,
et fortes tui in prælio.
Et morebunt, atque lugebunt portæ ejus,
et [Al. add. ipsa urbs] desolata in terra sedebit.

Cap. IV. — Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa dicentes:
Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur:
tantummodo invocetur nomen tuum super nos,
auter opprobrium nostrum.
In die illa, erit germen Domini in magnificentia et in gloria,
et fructus terræ sublimis,
et exsultatio his qui salvati fuerint de Israel.
Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, et restitutus in Jerusalem,
sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem.
Si abluerit Dominus sordem filiarum Sion,
et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus,
spiritu iudicii et spiritu ardoris [Al. combustionis].
Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem,
et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio.
Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitatem et absconsionem a turbine et pluvia.
Cap. V. — Cantabo [Al. add. nunc] dilecto meo canticum patruellis mei, vineæ suæ.
Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.
Et sepivit eam et lapides elegit ex illa,
et plantavit eam electam¹,
Et edificavit turrim in medio ejus,
et torcular extruxit in ea:
Et exspectavit ut faceret uvas,
et fecit labruscas.
Nunc ergo, habitatores Jerusalem, et viri Juda,
iudicate inter me et vineam meam.
Quid est quod debui ultra facere vineam meam, et non feci [Al. fecerim] ei?
An quod exspectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?
Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineam meam; auferam sepem ejus, et erit in direptionem:

diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem.
Et ponam eam desertam:
non putabitur, et non fodietur;
et ascendent vepres et spinæ;
et nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.
Vinea enim Domini exercituum, domus Israel est: et vir Juda, germen delectabile ejus:
et exspectavi, ut faceret iudicium,
et ecce iniquitas:
et iustitiam,
et ecce clamor.
Væ qui conjungitis domum ad domum,
et agrum agro copulatis usque ad terminum loci!
Numquid habitabitis soli vos in medio terræ [Al. super terram]?
In auribus meis sunt Domini exercituum²:
Nisi domus multæ deserta fuerint, grandes et pulchre, absque habitatore.
Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam,
et triginta modii sementis facient modios tres.
Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem spectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino astuetis!
Cithara, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris:
et opus Domini non respicitis,
nec opera manuum ejus consideratis.
Propterea captivus ductus est populus meus; quia non habuit scientiam,
Et nobiles ejus interierunt fame,
et multitudo ejus siti exaruit.
Propterea dilatavit infernus animam suam,
et aperuit os suum absque ullo termino:
Et descendunt fortes ejus, et populus ejus, et sublimis glorioseque ejus, ad eum.
Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimitium deprimentur.
Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, et Deus sanctus sanctificabitur in iustitia.
Et pascentur agni juxta ordinem suum,

¹ Unum Symmachum transtulisse « electam » tradit s. pater in comment. ubi et præferre ipse videtur « vineam Sorech ».

² Ita mss. omnes vetustiores ac melioris notæ juxta id quod legitur in Hebr. in canone S. Germani: « In auribus meis sunt, hæc dicit Dominus exercituum ». Porro corruptam esse lectionem hujusmodi, docet nos ipse Hieronymus in

hunc locum Isaïæ: « Pro eo, inquit, quod nos juxta Hebraicum verimus. » In auribus meis sunt Domini exercituum », id est, verba que locutus est Dominus, adhuc resonant in auribus meis, et LXX transtulerunt, etc. » Quidquid itaque repugnat editæ nostræ lectioni, haud dubium quin et menti et verbis S. Hieronymi repugnet. **MARR.**

et deserta in ubertatem versa advenæ comedent.

Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustris peccatum.

Qui dicitis: Fesinet, et cito veniat opus ejus, ut videamus:

et appropriet, et veniat consilium sancti Israel, sciens illud.

Væ qui dicitis malum bonum, et bonum malum: ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras:

ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum.

Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes.

Væ qui potentes estis ab bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem.

Qui justificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti auferitis ab eo.

Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit:

sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet.

Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt.

Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eos, et percussit eos, et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum, quasi sterces in medio platearum.

In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extensa.

Et levabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terræ:

et ecce festinus velociter veniet.

Non est [Al. non erit] deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque solventur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

Sagittæ ejus acutæ, et omnes arcus ejus extenti,

Ungulæ eorum ejus ut silex, et rota ejus quasi impetus tempestatis.

Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum:

et fremdet, et tenebit prædam:

et amplexabitur, et non erit qui eruat.

¹ In canone S. Germani pluralis est numerus secundum LXX, « Videant, audiant, etc. » Lapsum vero hujusmodi exscriptoris manifeste probat, non solum canon Ecclesiæ Carcassanensis

Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis,

et lux obtenebrata est in caligine ejus.

Cap. VI. — In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum,

et ea quæ sub eo erant, replebant templum.

Seraphim stabant super illud:

sex alæ uni, et sex alæ alteri:

duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et duabus volabant.

Et clamabat alter ad alterum, et dicebat:

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.

Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis,

et domus impleta est fumo. Et dixi:

Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito [Al. habitabo],

et regem Dominum exercituum vidi oculis meis.

Et volavit ad me unus de Seraphim, et in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.

Et tetigit os meum, et dixi:

Ecce tetigi [Al. tetigi] hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur.

Et audivi vocem Domini dicentis:

Quem mittam? Et quis ibit nobis? Et dixi:

Ecce ego, mitte me. Et dixi:

Vade, et dices populo huic:

Audite audientes [Al. auditu audite], et nolite intelligere:

et videre visionem [Al. visu], et nolite cognoscere.

Excaeca cor populi hujus, et aures ejus aggravata:

et oculos ejus claude:

ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo [Al. tacet. suo] intelligat, et convertatur, et sanem eum [Al. sanetur].

Et dixi:

Usquequo, Domine?

cum plurimis mss. codicibus sacrarum librorum; sed commentariorum etiam S. Hieronymi liber tertius, ubi de his abunde disputatur. MART.

Et dixit:

Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquatur [Al. relinquatur] deserta.

Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

Et adhuc in ea decimatio, et convertetur, et erit in ostensionem sicut, [Al. rursus in depredationem sicut, etc.] terebinthus, et sicut quercus, quæ expandit ramos [Al. projecit fructus] suos:

Semen sanctum erit, id quod steterit in ea.

Cap. VII. — Et factum est in diebus Achaz filii Joathan, filii Ozias regis Juda, ascendit Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Romelia rex Israel, in Jerusalem, ad preliandum contra eam;

et non potuerunt debellare eam.

Et nuntiaverunt domui David, dicentes:

Requievit Syria super [Al. consensit... cum] Ephraim, et commotum est cor ejus, et cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum a facie venti.

Et dixit Dominus ad Issaiam:

Egredere in occursum Achaz, tu, et qui derelictus est Jasub filius tuus, ad extremum aqueductus piscine superioris in via Agri fullonis,

Et dices ad eum:

Vide, ut sileas: noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum:

in ira furoris Rasin regis¹ Syriæ, et filii Romelie:

eo quod consilium inierit contra te Syria in malum [Al. pessimum].

Ephraim, et filius Romelia, dicentes:

Ascendamus ad Judam;

et suscitilemus eum, et avellamus [Al. evellamus] eum ad nos.

et ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

Hæc dicit Dominus Deus:

Non stabit, et non erit istud:

sed caput Syriæ Damascus, et caput Damasci Rasin:

Et adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus:

Et caput Ephraim Samaria.

Et caput Samarie filius Romelia, Si non credideritis, non permanebitis.

Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:

Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra,

Et dixit Achaz:

Non petam,

et non tentabo Dominum.

Et dixit: Audite ergo domus David:

Nunquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molestis et Deo meo?

Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum:

Ecce virgo concipiet, et pariet filium [Al. tacet. filium],

Et vobis nomen ejus Emmanuel².

Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum.

Quia antequam sciatur puer reprobare malum, et eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris a facie duorum regum suorum.

¹ Neque in Hebræo est additum « regis », neque eam vocem ipse Hieronymus legit in commentario.

² Corruptam hic exhibent lectionem mss. quamplures: nonnulli legunt: « Et vocabitis »: alii: « Et vocabitur ». In paucioribus autem, sed emendatioribus, scriptum legitur: « Et vocabis ». Locus iste insignior est apud Hieronymum, quam ut a nobis prætermitti queat. Sic igitur disseverentem legas l. in commentariorum in Issaiam: « Quodque sequitur, inquit, « Et vocabis nomen ejus Emmanuel », et LXX et tres reliqui similiter transtulerunt: pro quo in Matthæo (cap. 1, vers. 25) scriptum est « vocabunt », quod in Hebr. nomen non habetur... Verbum CARATHI קָרָתִי quod

omnes interpretati sunt: « Et vocabis », potest intelligi « Et vocabit », quod ipsa scilicet Virgo quæ concipiet et pariet, hoc Christum appellatura sit nomen. In multis testimoniis, quæ evangelistæ vel Apostoli de libris veteribus assumpserunt, curiosius attendendum est, non eos verborum ordinem secutos esse, sed sensum. Unde et in præsentis loco, pro « concipiet in utero », Matthæus posuit (cap. 1, vers. 18) in « utero habebit », et (cap. 1, vers. 23) pro « vocabis, vocabunt ». Multa dicenda nobis supersunt de קָרָתִי « Carathi », quod Hieronymus legit pro hodierno קָרָתִי « Carath », sive קָרָתִי « Vecarath »; at de his in notis ad commentaria. MART.

Adducet Dominus super te, et super populum tuum, et super domum patris tui, dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Juda cum rege Assyriorum.

Et erit in die illa :
Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, et apî, quæ est in terra Assur, et venient, et requiescent omnes in torrentibus vallium, et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus.

In die illa radet Dominus in novacula conducta, in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam.

Et erit in die illa :
Nutriet homo vacuam boum et duas oves, et præ ubertate lactis comedet butyrum :
Butyrum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ.

Et erit in die illa :
Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt.
Cum sagittis et arcu ingredientur illuc :
Vepres enim et spinas erunt in universa terra, et omnes montes, qui in sarculo sarriuntur, non veniet illuc terror spinarum et veprium.

Et erit in pascua bovis, et in conculcationem pecoris.

Cap. VIII. — Et dixit Dominus ad me :
Sume tibi libram grandem, et scribe in eo stylo hominis :
Velociter spolia detrahe, cito prædare.

Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, et Zachariam filium Barachie :

Et accessi ad prophetissam, et concepit, et peperit filium.

Et dixit Dominus ad me :
Voca nomen ejus : Accelera spolia detrahere [Al. detrahe] :
Festina prædari.

Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, et spolia Samarie, coram rege Assyriorum.

Et adjecit Dominus adhuc loqui ad me dicens :
Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin, et filium Romelie :

propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum, et omnem gloriam ejus :
Et ascendet super omnes rivos ejus, et fluet super universas ripas ejus,
Et ibit per Judam, inundans, et transiens usque ad collum veniet.

Et erit extensio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, o Emmanuel.

Congregamini populi, et vincimini :
et audite universæ procul terræ :
Confortamini, et vincimini, inite consilium, et dissipabitur :
loquimini verbum et non fiet :
quia nobiscum Deus.

Hæc enim ait Dominus ad me :
Sicut in forti manu erudit me, ne irem in via populi hujus, dicens :
Non dicatis, conjuratio :
Omnia enim quæ loquitur populus iste, conjuratio est.

et timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.
Dominum exercituum ipsum sanctificate :
ipse pavor vester, et ipse terror vester.

Et erit vobis in sanctificationem.
In lapidem autem offensionis, et in petram scandali, duabus domibus Israel :
in laqueum et in ruinam habitantibus Jerusalem.

Et offendent plurimi ex eis, et cadent, et conterentur, et irretientur, et capientur.

Liga testimonium [Al. testimonia], signa legem in discipulis meis.

Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum.

Eccce ego et pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, et in portentum [Al. signa atque portenta] Israel,
a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

Et cum dixerint ad vos :
Quærite a phythonibus, et a divinis, qui strident in incantationibus suis :
Nunquid non populus a Deo suo requiret, pro viris ac mortuis ?
Ad legem magis, et ad testimonium.

Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

Et transibit per eam, et corruet, et esuriet :

Et cum esurierit, irascetur, et maledicti regni suo, et Deo suo,
Et suscipiet sursum ;
et ad terram intuebitur,
Et ecce tribulatio et tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

Cap. IX. — Primo tempore alleviata est terra Zabulon, et terra Nephthali, et novissimo aggravata est via maris trans Jordanem Gallilææ gentium.

Populus, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam :
Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eis.

Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiâ.
Lætabantur coram te, sicut lætantur in messe.
Sicut exultant victores [Al. add. capta præda] quando dividunt spolia.

Jugum enim oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti, sicut in die Madian.

Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus ignis.

Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis,
Et factus est principatus ejus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis.

Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis :
super solium David sedebit, et super regnum ejus ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitia,

Amodo et usque in sempiternum :
zelus Domini exercituum faciet hoc.

Verbum misit Dominus in Jacob, et occidit in Israel.

Et sciet populus omnis Ephraim, habitantes Samarïam, in superbia et magnitudine cordis dicentes :
Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus :
Sycomoros succiderant, sed cedros immutabimus.

Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum, et inimicos ejus in tumultum vertet :
Syriam ab oriente, et Philisthim ab occidente :
et devorabunt Israel toto ore.

In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

Et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt.

Et disperdet Dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrænantem, [Al. depravantem in] die una.

Longævus et honorabilis, ipse est caput :
et propheta docens mendacium, ipse est cauda.

Et erunt, qui beatificant populum istum, seducetes ; et qui beatificantur [Al. beati dicuntur], præcipitati.

Propter hoc super adolescentulis ejus non lætabitur Dominus :
et pupillorum ejus, et viduarum non miserebitur :

Quia omnis hypocrita est et nequam, et universum os locutum est stultitiâ.

In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta,
Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem et spinam vorabit :
et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi.

In ira Domini exercituum conturbata est [Al. contremuit] terra,
et erit populus quasi esca ignis :
Vir fratri suo non parceret.

Et declinabit ad dexteram, et esuriet :
et comedet ad sinistram, et non saturabitur.

Unusquisque carnem brachii sui vorabit :
Manasses Ephraim, et Ephraim Manassen, simul ipsi contra Judam.

In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

Cap. X. — Væ qui condunt leges iniquas :
et scribentes, injustitiam scripserunt ut operirent pauperes in judicio,
et vim facerent cause humilium populi mei :
ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.

Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis ?
Ad cujus confugietis auxilium ?
Et ubi derelinquetis gloriam vestram, ne incurvemini sub vinculo.

Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse !
In manu eorum indignatio mea :
Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, et diripiat prædam,

et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.
 Ipso autem non sic arbitrabitur,
 et cor ejus non ita existimabit :
 sed ad conferendum erit cor ejus, et ad inter-
 necionem gentium non paucaram.
 Dicet enim : Nunquid non principes mei simul
 reges sunt ?
 Nunquid non ut Charchamis, sic Chalano ?
 Et ut Arphad, sic Emath ?
 Nunquid non ut Damascus, sic Samaria ?
 Quomodo invenit manus mea regna idoli,
 sic et simulacra eorum de Jerusalem et de Sa-
 maria.
 Nunquid non sicut feci Samariæ et idolis ejus,
 sic faciam Jerusalem et simulacris ejus,
 Et erit, cum impleverit Dominus cuncta opera
 sua in monte Sion, et in Jerusalem,
 visitabo super fructum magnifici cordis regis
 Assur,
 et super gloriam altitudinis oculorum ejus.
 Dixit enim : In fortitudine manus meæ feci,
 et in sapientia mea intellexi :
 Et abstuli terminos populorum :
 et principes eorum deprædatus sum,
 Et detraxi quasi nidum manus mea fortitudinem
 populorum :
 Et sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt,
 sic universam terram ego congregavi.
 Et non fuit qui moveret pennam,
 et aperiret os, et ganniret.
 Nunquid gloriabitur securis contra eum qui se-
 cat in ea ?
 Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahi-
 tur ?
 Quomodo si elevetur virga contra levantem se,
 et exaltetur baculus, qui utique lignum est.
 Propter hoc mittet dominator Dominus exerci-
 tum in pinguibus ejus tenuitatem :
 et subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi
 combustio ignis.
 Et erit lumen Israel in igne,
 et Sanctus ejus in flamma :
 Et succedetur et devorabitur spina ejus,
 et vepres in die una.
 Et gloria saltus ejus, et Charmeli ejus, ab anima
 usque ad carnem consumetur,
 Et erit terrore profugus.
 Et reliquæ igni saltus ejus præ paucitate nu-
 merabuntur.
 et puer scribet eos.
 Et erit in die illa :

Non adjiciet residuum Israel, et hi qui fugerint
 [Al. salvati fuerint] de domo Jacob, inniti
 super eo qui percussit eos :
 sed innitetur super Dominum sanctum Is-
 rael.

In veritate reliquæ convertentur,
 reliquæ, inquam, Jacob ad Deum [Al. Domi-
 num] fortem.

Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena
 maris, reliquæ convertentur ex eo :

Consummatio abbreviata,
 inundabit justitiam,
 Consummationem enim et abbreviationem
 Dominus Deus exercituum faciet in medio om-
 nis terræ.

Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exerci-
 tum :

Noli timere, populus meus habitator.

Sion, ab Assur :

in virga percussit te,
 et baculum suum levabit super te in via Æ-
 gypti.

Ahuc cum pusillum modicumque,
 et consummabitur indignatio [Al. add. meæ] et
 furor meus super scelus eorum.

Et suscitabit super eum Dominus exercituum fla-
 gellum,

juxta plagam Madian in petra Horeb,
 et virgam suam super mare,
 et levabit eam in via Ægypti.

Et erit in die illa : Auferetur onus ejus de hu-
 mero tuo,
 et jugum ejus de collo tuo,
 et computrescet jugum a facie olei.

Veniet in Ajath,

transibit in Magron :

apud Machmas commendabit vasa sua.

Transierunt cursim, Gabee sedes nostra :

obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

Hinni voce tua, filia Gallim ;

attende, Lasia paupercula Anathot.

Migravit Medemena :

habitatores Gabin, confortamini.

Ahuc dies est, ut in Nobe stetur :

agitat manum suam super montem filiae Sion
 collem Jerusalem.

Eccc dominator Dominus exercituum confringet
 lagunculam in terrore,

et excelsi statura succidentur.

et sublimes humiliabuntur.

Et subvertentur condensa saltus ferro :
 et Libanus cum excelsis cadet.

Cap. XI. — Et egredietur virga de radice Jesse,
 et flos de radice ejus ascendet.

Et requiescet super eum spiritus Domini ;
 spiritus sapientiæ et intellectus,
 spiritus consilii et fortitudinis,
 spiritus scientiæ et pietatis,
 et replebit eum spiritus timoris Domini.

Non secundum visionem oculorum judicabit,
 neque secundum aurium auditum arguet :
 sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in
 æquitate pro mansuetis terræ :

Et percussit terram virga oris sui,
 et spiritu labiorum suorum interficiet im-
 pium.

Et erit justitia cingulum lumborum ejus :

et fides cinctorium renum ejus.

Habitabit lupus cum agno :

et pardus cum hodo accubabit :

Vitulus et leo et ovis simul morabuntur,

et puer parvulus minabit eos.

Vitulus et ursus pascentur ;

simul requiescent catuli eorum :

et leo quasi bos comedet paleas.

Et delectabitur infans ab ubere super foramine
 aspidis :

et in caverna reguli, qui ablatatus fuerit, ma-
 num suam mittet.

Non nocent, et non occident in universo
 monte sancto meo :

quia repleta est terra scientia Domini,
 sicut aquæ maris operientes.

In die illa, radix Jesse,

qui stat in signum populorum,

ipsum gentes deprecabuntur,

et erit sepulcrum ejus gloriosum.

Et erit in die illa :

Adjiciet Dominus secundo manum suam ad pos-
 sidendum residuum populi sui,

quod relinquetur ab Assyriis,

et ab Ægypto,

et ab Phetros,

et ab Æthiopia,

et ab Elam,

et a Sennaar,

et ab Emath,

et ab insulis maris.

Et levabit signum in nationes,

et congregabit profugos Israel,

et dispersos Juda colliget a quatuor plagis
 terre,

Et auferetur zelus Ephraim,

et hostes Juda peribunt :

Ephraim non amulabitur Judam,

et Judas non pugnabit contra Ephraim.

Et volabunt in humeros Philistinim per mare,

simul prædabuntur filios orientis.

Idumæa et Moab præceptum manus eorum,

et filii Ammon obedientes erunt.

Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti,

et levabit manum suam [Al. tac. suam] super

flumen, in fortitudine spiritus sui :

et percussit eum in septem rivis,

ita ut transeat per eum calecati.

Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur

ab Assyriis :

sicut fuit Israeli in die qua ascendit de terra

Ægypti.

Et dices in die illa :

Cap. XII. — Confitebor tibi, Domine, quoniam ira-
 tus es mihi :

conversus est furor tuus, et consolatus es me.

Eccc Deus salvator meus :

fiducialiter agam, et non timebo.

Quia fortitudo mea, et laus mea Dominus Deus,

et factus est mihi in salutem.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris :

et dicetis in illa die :

Confitemini Domino, et invocato nomen ejus :

notas facite in populis adventiones ejus,

mementote, quoniam excelsum est nomen ejus.

Cantate Domino, quoniam magnificus fecit :

annuntiate hoc in universa terra.

Exsulta, et lauda, habitatio Sion :

quia magnus in medio tui sanctus Israel.

ONUS BABYLONIS.

Quod vidit Isaïas filius Amos.

Cap. XIII. — Super montem caliginosum levate si-
 gnum, exaltate vocem,

levate manum, et ingrediantur portas duces.

Ego mandavi sanctificationis meæ,

et vocavi fortes meos in ira mea,

exultantes in gloria mea.

Vox multitudinis in montibus,

quasi populorum frequentium :

¹ Exscriptor canonis San-Germanensis posuit
 e suo sensu, « quasi populorum ludentium »,
 pro « frequentium ». Ita sæpius illuduntur li-

brarii, dum scribunt, non quod inveniant, sed
 quod intelligant, ut alibi monuimus. MANT.

Vox sonitus regum,
gentium congregatarum :
Dominus exercituum præcepit militiæ belli, venientibus de terra procul.
A summitate cæli Dominus, et vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.
Ululate, quia prope est dies Domini : quasi vastitas a Domino veniet.
Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis contabescet, et contentur.
Torsiones et dolores tenebunt ; quasi parturiens, dolebit : Unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum.
Ecce dies Domini venit, crudelis, et indignationis plenus, et ira furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores ejus conterendos de ea.
Quoniam stelle cæli, et splendor earum non expandent lumen suum : Obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit lumine suo.
Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum, et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo.
Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obryzo.
Super hoc cœlum turbabo : et movebitur terra de loco suo,
Propter indignationem Domini exercituum, et propter diem iræ furoris ejus.
Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis : et non erit qui congreget.
Unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.
Omnis, qui inventus fuerit, occidetur : et omnis, qui super venerit, cadet in gladio.
Infantes eorum allidentur in oculis eorum : diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur.
Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non querant, nec aurum velint : sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteri non miserabuntur, et super filios non parcat oculus eorum.
Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, incluta in superbia Chalæeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorham.
Non habitabitur usque in finem,

et non fundabitur usque ad generationem et generationem :
Nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.
Sed requiescent [Al. erunt] ibi bestię, Et replebuntur domus eorum draconibus, et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi :
Et respondebunt ibi [Al. lac. ibi] ululæ in ædibus ejus, et sirenæ in delubris voluptatis.
Cap. XIV. — Prope est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non longabuntur.
Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam : Adjungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Jacob.
Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum.
Et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas : et erunt captivantes eos, qui se captiverant [Al. capientes et ceperant], et subjicient exactores suos.
Et erit in die illa : Cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo et a concussione tua, et a servitute dura, qua ante servisti : sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices :
Quomodo cessavit exactor, quievit tributum ?
Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cedentem populos in indignatione plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, et persequentem crudeliter.
Conquievit, et siluit omnis terra, gavisus est, et exsultavit : Abietes quoque lætati sunt super te, et cedri Libani.
Ex quo dormisti non ascendit qui succedit nos.
Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes.
Omnes principes terre surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum.
Et universi respondebunt, et dicent tibi : Et tu vulneratus es sicut et nos, nostri similis effectus es :

Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum :
Subter te sterneretur tinea [Al. putrebe], et operimentum tuum erunt vermes.
Quomodo cecidisti de cælo, lucifer, qui mane oriebaris ?
corruisti in terram, qui vulnerabas gentes ? qui dicebas in corde tuo :
In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum,
Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis,
Ascendam super altitudinem nubium, et ero similis Altissimo.
Veruntamen ad infernum detraheris in profundum lacu.
Qui te viderint, ad te inclinabunt, teque prospicient :
Nunquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes ejus destruxit, victis ejus non aperuit carcerem ?
Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua :
Tu autem projectus es de sepulcro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta lacu, quasi cadaver putridum.
Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura :
Tu enim terram [Al. add. tuam] disperdidisti ; tu populum occidisti : non vocabitur in æternum semen pessimorum.
Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum : non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.
Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum :
et suscitavi tibi gigantes, et germen, et progeniem, ait Dominus.
Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.
Juravit Dominus exercituum, dicens :

Si non, ut putavi, ita erit : et quomodo mente tractavi, sic eveniet
Ut contemam Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculem eum : et auferetur ab eis jugum ejus, et onus illius ab humero eorum tolletur.
Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram.
et hæc est manus extenta super universas gentes.
Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare ? et manus ejus extenta, et quis avertet eam ?
In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud :
Ne lateris, Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui.
De radice enim colubri egredietur regulus, et semen ejus absorbens volucrem.
Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent : et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam,
Ulula, porta ; clama, civitas postrata est omnis Philisthæa ; ab aquilone enim futurus veniet, et non est qui effugiat agmen ejus.
Et quid responderetur [Al. respondebit] nuntiiis gentis ?
Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso [Al. ipsa cum Hebræo ביה] sperabunt pauperes populi ejus.

ONUS MOAB.

Cap. XV. — Quia nocte vastata est Ar, Moab contuit :
quia nocte vastatus est murus, Moab contuit :
Ascendit domus, et Dibon ad excelsa in planetum super Nabo, et super Medaba, Moab
ululavit [Al. ululabit cum Hebræo ויליל] in cunctis capitibus ejus calvitium.
Omnis barba radetur.
In triviis ejus accincti sunt sacco : super tecla ejus, et in plateis ejus omnis ululatus,
descendit in fletum.

¹ In commentario legit « omnis ululatus descendet, etc. » In Hebræo quoque est : בלה ויילול ירד.

Clamabit Esebon, et Eleale,
usque Jasa audita est vox eorum ;
Super hoc expediti Moab ululabunt,
anima ejus ululabit sibi.
Cor meum ad Moab clamabit,
vectes ejus usque ad Segor vitulam contemnunt
! :
Per ascensum enim Luith flens ascendet,
et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.
Aqua enim Nemrim desertæ erunt,
qui aruit herba,
defecit germen,
viror omnis interiit.
Secundum magnitudinem operis,
et visitatio eorum :
Ad torrentem salicium ducent eos.
Quoniam eipruamivi [Al. circuibit] clamor terminum Moab :
usque ad Gallim ululatus ejus,
Et usque ad puteum Elim clamor ejus,
quia aquæ Dibon replete sunt sanguine :
Ponam enim super Dibon additamenta ;
his qui fugerint de Moab leonem, et reliquias terræ.
Cap. XVII. — Emitte agnum dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion.
Et erit : Sicut avis fugiens,
et pulli de nido avolantes :
sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.
Ini consilium, coge concilium :
pone quasi noctem umbram tuam in meridie :
absconde fugientes, et vagos ne prodas.
Habitabunt apud te profugi mei :
Moab, esto latibulum eorum a facie vastatoris :
Finitus est enim pulvis,
consummatus est miser :
defecit qui conculcabat terram,
Et præparabitur in misericordia solum,

¹ Locus obscurissimus, sed eum manifestum ac planum efficiunt comment. Hieronymiani multis in locis : nam libro « qq. Hebraicarum » in Genesis de Segor ait : « Tradunt igitur Hebraei hanc eandem in alio Scripturarum libro Salisam nominari, dicitque rursus *מִדְּשֵׁרִים* *מִדְּשֵׁרִים*, id est, vitulam contemnentem, quod scilicet tertio motu terræ absorpta est. » Eadem refert l. v. comm. in Isaiam : subdit vero illic : « Possumus vitulam contemnentem pro perfecta ætate accipere. Sicut enim tricesimus annus in hominibus, ita in pœdibus ac jumentis tertius ro-

et sedebit super illud in veritate in tabernaculo David,
judicans et quærens judicium,
et velociter reddens quod justum est.
Audivimus superbiam Moab,
superbus est valde,
superbia ejus et arrogantia ejus,
et indignatio ejus,
plusquam fortitudo ejus.
Ideo ululabit Moab ad Moab,
universus ululabit :
his, qui letantur super muros cocti lateris,
Loquimini plagas suas.
Quoniam suburbana Esebon deserta sunt, et vineam Sabama [Al. vinea Sabama] Domini gentium exciderunt.
Flagella ejus usque ad Jazer pervenerunt :
erraverunt in deserto,
propagines ejus relictae sunt,
transierunt mare.
Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama [Al. vinea Sabama] :
inebriabo te lacryma mea, Esebon, et Eleale,
quoniam super vindemiam tuam,
et super messem tuam vox calcantium irruit.
Et auferetur latitudo et exultatio de Charmelo,
et in vineis non exsultabit, neque jubilabit,
Vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat :
vocem calcantium abstulit.
Super hoc venler meus ad Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris.
Et erit : cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis,
ingredietur ad sancta sua, ut obscuret, et non valebit.
Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc,

bustissimus est. Vectes quotquot pro terminis et robore intellige, eo quod Segor in finibus Mosbitarum sita sit, dividens ab eis terram Philistinim. » MARR.

— Confer de hujus significatione vocis commentarios s. interpretis lib. v. « Questiones » quoque « Hebraicas », col. 328 et 334 : librum « nominum Hebraicorum » : denique epitaphium S. Paulæ, ubi et annotatum est in aliis mss. haud bene esse « consternantem ». Vide quæ his locis observamus.

Et nunc ¹ locutus est Dominus dicens :
In tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo,
et reliquetur parvus et modicus, nequaquam multus.

ONUS DAMASCI.

Cap. XVII. — Ecce Damascus desinet esse civitas ;
et erit sicut acervus lapidum in ruina.
Derelictæ civitates Aroegregibus erunt,
et requiescent ibi,
et non erit qui exterreat.
Et cessabit adjutorium ab Ephraim,
et regnum a Damasco :
Et reliquias Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit Dominus exercituum.
Et erit in die illa : attenuabitur gloria Jacob,
et pinguedo carnis ejus emarescet [Al. pingues carnes ejus emarescent].
Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, et brachium ejus spicas leget :
Et erit sicut quærens spicas in valle Raphaim.
Et reliquetur in eo sicut racemus,
et sicut excussio olivæ duarum vel trium olivarum in summitate rami,
sive quatuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus ;
dicit Dominus Deus Israel.
In die illa inclinabitur homo ad factorem suum,
et oculi ejus ad sanctum Israel respicient :
Et non inclinabitur ad altaria,
quæ fecerunt manus ejus :
et quæ operati sunt digiti ejus non respicient, lucos et delubra.
In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ, sicut aratra, et segetes quæ derelictæ sunt a facie filiorum Israel.
Et erit deserta.
Quia oblita es Dei salvatoris tui,
et fortis adjutoris tui non es recordata.
Propterea plantabis plantationem fidelem,
et germen alienum seminabis.
In die plantationis tuæ labrusca,
et mane semen tuum florebit :
Abata est messis in die hæreditatis,
et dolebit graviter.

Væ multitudo [Al. multitudini] populorum multorum,
ut multitudo maris sonantis
et tumulus turbarum,
sicut sonitus aquarum multarum.
Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium,
et increpabit eum,
et fugiet procul ;
Et rapietur sicut pulvis montium a facie venti,
et sicut turbo coram tempestate.
In tempore vesperi, et ecce turbatio :
in matutino, et non subsistet.
Hæc est pars eorum qui vastaverunt nos,
et sors diripientium nos.
Cap. XVIII. — Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ,
qui mittit in mare legatos,
et in vasis papyri super aquas.
Ite, Angeli veloces, ad gentem convulsam et dilaceratam ;
ad populum terribilem, post quem non est alius gentem expectantem et conculcatam.
cujus diripuerunt flumina terram ejus.
Omnes habitatores orbis, qui moramini terra,
cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis,
et clangorem tubæ audietis.
Quia hæc dicit Dominus ad me.
Quiescam, et considerabo in loco meo,
sicut meridiana lux clara est,
et sicut nubes roris in die messis.
Ante messem enim totus effloruit,
et immatura perfectio germinavit,
Et prædicentur ramusculi ejus falcibus :
et quæ derelicta fuerint, abscondentur, et excutientur.
Et relinquentur simul avibus montium et bestiis terræ :
et æstate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestię terræ super illum hiemabant.
In tempore illo deferetur munus Domino exercituum,
a populo divulso et dilacerato ;
a populo terribili, post quem non fuit alius ;
a gente expectante, expectante et conculcata,
cujus diripuerunt flumina terram ejus ;
ad locum hominis Domini exercituum, montem Sion.

¹ Non bene legunt hic exemplaria canonis : « Ex hoc, et nunc, pro ex tunc. Et nunc ». MARR.

ONUS ÆGYPTI.

Cap. XIX. — Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum. et commovebuntur simulacra Ægypti a facie ejus, et cor Ægypti tabescet in medio ejus. Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios: et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus: et consilium ejus precipitabo: et interrogabunt simulacra sua, et divinos suos et pythones, et ariolos. Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum: Et areset aqua de mari, et fluvius desolabitur, atque siccabitur. Et deficient flumina: et attenuabuntur, et siccabuntur rivis aggerum. Calamus et juncus marcescet: nudabitur alveus rivi a fonte suo, Et omnis sementis irrigua siccabitur, areset, et non erit. Et morebunt piscatores, et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, et expandentes rete super faciem aquarum [Al. aquam] marcescent. Confundentur qui operabantur [Al. operantur]

¹ Audiendus hic s. ipse est pater, ubi suam istius loci versionem recognoscit, emendatque in commentario: quem locum et Martianus laudat. « In eo quoque, inquit, quod nos transtulimus, « incurvantem » et « refrenantem », possumus dicere, incurvum et lascivientem, ut intelligamus senem et puerum. Nos autem verbum Hebraicum אָמֹן (אָמֹן), dum celeriter quae scripta sunt, veritatis, ambiguitate decepti, « refrenantem » diximus. » Et post pauca: « Melius, inquit, reor proprium errorem reprehendere, quam, dum erubescio imperitiam confiteri, in errore persistere. In eo quod transtulit, « Et erit terra Juda Ægypto in festivitatem: pro festivitate » in Hebraeo legitur אָגָה (אָגָה), quod interpretari potest « et festivitas: » unde et Aggaeus in « festivum »

linum, pectentes [Al. plectentes] et textentes subtilia. Et erunt irrigua ejus flaccidia: omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes Taneos; sapientes consilarii Pharaonis dederunt consilium insipientes. Quomodo dicitis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum? Ubi sunt nunc sapientes tui? annuntiet tibi, et indicent quid cogitaverit Dominus exercituum super Ægyptum. Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, angulum populorum ejus Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis: et errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebruius et vomens. Et non erit Ægypto opus, quod faciat caput et caudam, ¹ incurvantem et refrenantem. In die illa erit Ægyptus quasi mulieres, et stupebunt, et timebunt a facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipse movebit super eam. Et erit terra Juda Ægypto in ² festivitatem: Omnis qui illius fuerit recordatus, pavebit a facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan, et jurantes per Dominum exercituum Civitas Solis vocabitur una.

vertitur: et « timor », quod significans Aquila transtulit ἄσπετος cum aliquis pavidus et tremens circumfert oculos, et advenientem formidat inimicum. Ergo si voluerimus in bonam partem accipere, quod recordatio Judae sit gaudii, recte festivitas dicitur: sin autem, ut arbitror, in « timorem » pro « festivitate » vertitur, intelligamus formidinem vel pavorem ».

² Praeclarissimum omnibus doctis modestia ac humilitatis exemplum praebet S. Hieronymus l. v. comment. in Isaiam prophetam, ubi sese reprehendens quod nimis festinus et praecipuus nonnulla capituli hujus verba non bene converterit in Latinum sermonem, ingenue haec fassus est: « In eo quoque quod nos transtulimus, etc. » « ut in Vallarsii nota: » Mart.

In die illa erit altare Domini in medio terrae Ægypti, et titulus Domini juxta terminum ejus: Et erit in signum, et in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatores, qui liberet eos. Et cognoscetur Dominus ab Ægypto, et cognoscetur Ægypti Dominum in die illa, et colent eum in hostiis et muneribus: et vota vovebunt Domino, et solvent. Et percussit Dominus Ægyptum plaga, et sanabit eam, Et revertentur ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos. In die illa erit via de Ægypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Ægyptum, et Ægyptus [Al. Ægyptus] in Assyrios, et servient Ægypti Assur. In die illa erit Israel tertius Ægypto [Al. Ægyptio] et Assyrio: benedictio in medio terrae, cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, et opus manuum mearum Assyrio: haereditas autem mea Israel. Cap. XX. — In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam: in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiae filii Amos, dicens: Vade, et solve saccum de lumbis tuis, et calcamenta tua tolle de pedibus tuis, Et fecit sic, vadens nudus et discalceatus. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Isaia nudus et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Ægyptum et super Æthiopiam; Sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et transmigrationem Æthiopiae, juvenem et senem [Al. juvenum et senum] nudum et discalceatum, discooperitis natibus, ignominiam Ægypti. Et timebunt, et confundentur ab Æthiopia spe

sua et ab Ægypto gloria sua. Et dicit habitator insule hujus in die illa: Ecce haec erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberaret nos a facie regis Assyriorum: et quomodo effugere poterimus nos?

ONUS DESERTI MARIS.

Cap. XXI. — Sicut turbines ab Africa veniunt, de deserto venit de terra horribili. Visio dura nuntiata est mihi: Qui incredulus est, infideliter agit: et qui depopulatur est, vastat. Ascende, Elam; obside, Mede; omnem gemitum ejus cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: Corru cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emareuit cor meum, tenebrae stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam, contemplantur in specula comedentes et bibentes, Surgite, principes, arripite clypeum, Haec enim mihi Dominus: Vade, et pone speculatorem: et quodcumque viderit, annuntiet. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, et ascensorem cameli: Et contemplatus est diligenter multo intuitu. Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem: et super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus, Ecce iste venit ascensor vir bigae equitum, et respondit, et dixit: Cecidit Babylon, et omnia sculpilia deorum ejus contrita sunt in terram, Tritura mea, et filii areae meae ¹,

¹ Non bene legitur in mss. libris, « et filia areae meae »; cum in Hebr. sit בֵּן « ben », id est, « filius ». Quod autem dicitur, « Tritura mea, et

filii areae meae », ad Jerusalem apostropham facit, et ad templum quod in area Ornae, situm est; dicitque ad eam: O Jerusalem et popule filii

quæ audiui a Domino exercituum Deo Israel,
annuntiavi vobis.

ONUS DUMA.

Ad me clamat ex Seir:
Custos, quid de nocte?
custos, quid de nocte?
Dixit custos:
Venit mane et nox:
si queritis, quaerite:
convertimini, venite.

ONUS IN ARABIA.

In saltu ad vesperam dormietis,
in semitis Dodanim.
Occurrentes sitienti ferte aquam,
qui habitatis terram Austri,
cum panibus occurrere fugienti.
facie enim gladiatorum fugerant,
a facie gladii imminenti,
a facie arcus extenti,
a facie gravis prælii:
Quoniam hæc dicit Dominus ad me:
Adhuc in uno anno,
quasi in anno mercenarii,
et auferetur omnis gloria Cedar.
Et reliquæ numeri sagittariorum fortium de filiis
Cedar imminuentur:
Dominus enim Deus Israel locutus est.

ONUS VALLIS VISIONIS.

Cap. XXII. — Quidnam tibi quoque est,
quia ascendisti et tu omnis in tecta?
Clamoris plena,
urbs frequens,
civitas exultans:
Interfecti tui, non interfecti gladio,
neo mortui in bello,

templi mei, non tibi videatur incredulum esse
quod dixi, non mea enim verba sunt, sed Domini,
etc. MARX.

¹ Omnes mss. codices pro « ad aquam », habent « et aquam »: sed in Hebræo legimus « ad aquas » et sit sensus: « Et lacum fecistis inter duos muros ad servandas aquas »; sive piscinam veterem instaurastis ad aquam servandam. MARX.

² In utroque canone Hebr. verit. mutatur ge-

Cuncti principes tui fugerunt simul,
dureque ligati sunt:
Omnes qui inventi sunt, vinciti sunt pariter,
procul fugerunt.
Propterea dixi:
Recedite a me, amare flebo:
nolite incumbere ut consolemini me super vastitatem filie populi mei.
Dies enim interfectionis, et conculeationis, et fletuum,
Domino Deo exercituum in valle Visionis,
scrutans murum,
et magnificus super montem.
Et Elam sumpsit pharetram
currum hominis equitis,
et parietem nudavit clypeus.
Et erunt electæ valles tuæ plene quadrigarum et equites ponent sedes suas in porta.
Et revelabitur operimentum Judæ,
et videbis in die illa armamentarium domus saltus.
Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt:
Et congregastis aquas piscinæ inferioris,
et domos Jerusalem numerastis,
et destruxistis domos ad muniendum murum.
Et lacum fecistis inter duos muros
ad aquam ⁴ piscinæ veteris:
et non suspexistis ad eum qui fecerat eam,
et operatorem ejus de longe non vidistis.
Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa
ad fletum, et ad planctum,
ad calvitium, et ad cingulum sacci:
Et ecce gaudium et lætitia,
occidere vitulos, et jugulare arietes.
comedere carnes et bibere vinum:
Comedamus, et bibamus;
cras enim moriemur.
Et revelata est in auribus meis, Domini ⁵ (Vulg.
vox Domini) exercituum;
Si dimittitur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

naiva Scripturæ lectio in hunc modum: « Et revelata est in auribus meis, dicit Dominus exercituum ». Insuper et in Carcassonensi additur « vox » post « revelata » est. Nonnulli mss. codices cum Vulgata legunt, « vox Domini exercituum ». Vide eandem phrasim supra in notis ad versum tricesimum cap. v, sive ad versum novum, prout hodie numeri versiculorum ponuntur in biblis. MARX.

Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo,
ad Sobnan præpositum templi, et dices ad eum:
Quid tu hic;
aut quasi quis hic?
quia excidisti tibi hic sepulcrum,
excidisti in excelso memoriam diligenter,
in petra tabernaculum tibi.
Ecce Dominus asportari te faciet,
sicut asportatur gallus gallinaceus,
et quasi amictum sic sublevabit te.
Coronans coronabit te tribulatione,
quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam;
ibi morieris, et ibi erit curus gloriæ tuæ,
ignominia domus Domini tui.
Et expellam de statione tua,
et de ministerio tuo deponam te.
Et erit in die: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciae,
et induam illum tunica tua,
et cingulo tuo confortabo eum,
et potestatem tuam dabo in manu ejus:
et erit quasi pater habitantibus Jerusalem,
et domui Judæ.
Et dabo clavem domus David super humerum ejus,
et aperiet, et non erit qui claudat:
et claudet, et non erit qui aperiat.
Et figam illum paxillum in loco fideli,
et erit in solium gloriæ domus patris. [Al. solio domus patris] sui.
Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus,
vasorum diversa genera,
omne vas parvulum,
a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.
In die illa dicit Dominus exercituum:
Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli:
et frangetur, et cadet,
et peribit quod pependerit in eo,
quia Dominus locutus est.

ONUS TYRI.

Cap. XXIII. — Ululate, naves maris:
quia vastata est domus, unde veniro consueverant:

de terra Cethim revelatum [Al. revelata] est eis.
Tacete qui habitatis in insula:
negotiatio Sidonis.
Transfretantes mare repleverunt te in aquis multitis.
Semen Nili, messis fluminis fruges ejus;
et facta est negotiatio gentium.
Erubescet, Sidon:
ait enim mare fortitudo maris, dicens:
Non parturivi, et non peperivi,
et non enutrivivi juvenes,
nec ad incrementum perduxivi virgines.
Cum auditum fuerit in Ægypto,
dolebunt cum audierint de Tyro;
Transite maria,
ululate qui habitatis in insula:
Nauquid non hæc vestra est,
quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua?
ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.
Quis cogitavit hoc super Tyrann quondam coronatam,
cujus negotiatores principes,
insitatores ejus inelyti terre?
Dominus exercituum cogitavit hoc,
ut detraheret superbiam omnium gloriarum,
et ad ignominiam deduceret universos inelytos terre.
Transi terram tuam quasi flumen, filia maris,
non est cingulum ultra tibi.
Manum suam extendit supra mare,
conturbavit regna:
Dominus mandavit adversus Chanaan,
ut contereret fortes ejus, et dixit:
Non adjicies ultra ut glorieris,
calumniam sustinens virgo filia Sidonis:
in Cethim consurgens transfreta,
ibi quoque non erit requies tibi.
Ecce terra Chaldeorum
talisi populus non fuit,
Assur fundavit eam,
in captivitatem traduxerunt robustos ejus,
suffoderunt domos ejus,
posuerunt eam in ruinam.
Ululate, naves maris,
quia devastata est fortitudo vestra.
Et erit in die illa:
In oblivione eris, o Tyre, septuaginta annis,
sicut dies regis unius:
Post septuaginta autem annos